

PROGRAMMA
TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP TE HAARLEM
VOOR HET JAAR 2017

DIRECTEUREN VAN TEYLERS STICHTING

EN

DE LEDEN VAN TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP

schrijven de volgende prijsvraag uit om beantwoord te worden vóór 1 mei 2020

Gevraagd wordt een onderzoek naar de invloed van Spinoza's gedachtengoed op de geloofscrisis die geleerden uit zijn directe omgeving doormaakten

Toelichting

Het werk van de filosoof Benedictus Spinoza (1632-1676) staat thans weer volop in de belangstelling. Lange tijd is zijn werk voornamelijk vanuit wijsgerig perspectief bestudeerd; thans krijgen, zowel binnen de academische wereld als daarbuiten, de religieuze implicaties van zijn werk veel aandacht. Mede ten gevolge van Jonathan Israel's *Radical Enlightenment* (2001) wordt er niet alleen veel aandacht besteed aan de invloed van Spinoza's gedachtengoed op actuele kwesties als religieuze tolerantie, maar wordt ook veel onderzoek gedaan naar de maatschappelijke en intellectuele context waarin de filosoof destijds opereerde. Dit geschiedt veelvuldig aan de hand van primair bronnenmateriaal. Deze aanpak sluit aan bij het klassieke werk van K. O. Meinsma, *Spinoza en zijn kring* (1896), waarin de auteur op basis van uitvoerig archiefonderzoek het netwerk rond Spinoza in kaart bracht, en de aandacht vestigde op geleerden als Adriaan Koerbagh, Lodewijk Meijer en Niels Stensen (Steno). Opmerkelijk vaak bleek het te gaan om studenten van de Leidse medische faculteit. Sinds de vondst en publicatie in 2012 van een manuscript van Spinoza's *Ethica* in de bibliotheek van het Vaticaan, en de begeleidende brief die Steno in 1677 richtte aan het Heilig Officie, weten we dat Spinoza in 1661-1662 met grote regelmaat in Leiden anatomische ontleding bijwoonde. Steno zelf was in 1666, na een geloofscrisis, overgegaan van de lutherse kerk tot het katholicisme. Hij had de filosoof persoonlijk gekend, en achtte het zijn plicht het Officie te waarschuwen voor het gevaar van de op handen zijnde publicatie van de *Opera posthuma*.

Uitgangpunt voor deze prijsvraag is de constatering dat niet alleen Steno, maar een aantal bekende en minder bekende Leidse alumni van de medische faculteit uit de jaren 1660-1670 een geloofscrisis doormaakten. Sommigen – naast Steno bijvoorbeeld ook Albert Burgh en Theodor Kerckring – bekeerden zich tot het katholicisme. Anderen hingen nu openlijk radicaal gedachtengoed aan – Adriaan Koerbagh is hiervan het bekendste voorbeeld. Weer anderen, zoals Johannes Swammerdam, Justus Schrader en Stephan Blankaart, streefden naar een verinnerlijkte, spirituele geloofsbeleving, naar de ‘onzichtbare kerk’ van de ware christenen, soms gevolgd tot bekering of de aansluiting bij een religieuze groepering zoals die van Antoinette Bourignon. Van velen staat vast dat ze in de directe omgeving van Spinoza hebben verkeerd.

In de historiografie hebben een aantal van deze geleerden – zoals Steno en Swammerdam - de nodige aandacht gehad, maar deze bleef beperkt tot de individuele biografie. Over anderen – men denke aan Burgh of Kerckring – is veel minder bekend, al bestaat het vermoeden dat er nog relevant bronnenmateriaal beschikbaar is. Het heeft er alle schijn van dat Spinoza’s gedachten – bijvoorbeeld zijn monisme of zijn opvattingen over de historische Christus – een diepe indruk maakten en geestelijke onrust veroorzaakten. Meer in algemene zin lijkt hier op de achtergrond de vraag te spelen hoe, in een schepping die in toenemende mate geregeerd leek te worden door onveranderlijke natuurwetten, verlossing mogelijk was.

Gevraagd wordt een historisch-analytische verhandeling waarin onderzocht wordt of er een verband bestaat tussen de worstelingen die elk van deze geleerden uit de wereld van Spinoza doormaakten in hun geloof. Een comparatieve aanpak, op basis van primair bronnenmateriaal, zou verheldering kunnen brengen en nieuwe vragen en gezichtspunten kunnen opleveren.

Verwacht wordt een afzonderlijke verhandeling die ter publicatie wordt aangeboden dan wel een bundeling van reeds gepubliceerde studies waarvan het merendeel is verschenen in de drie jaren voorafgaand aan 1 mei 2020. In het laatste geval dient men tevens een nog ongepubliceerde, speciaal voor de prijsvraag geschreven, studie toe te voegen waarin de eerdere publicaties in een bredere academische context worden geplaatst.

Procedure

*Om voor beoordeling in aanmerking te komen dienen de antwoorden schriftelijk in viervoud te worden ingezonden op een zodanig tijdstip, dat deze vóór 1 mei 2020 in het bezit zijn van Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem. Antwoorden die na die datum binnengekomen zijn zullen niet in behandeling worden genomen.

*De antwoorden moeten in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zijn gesteld.

Ingevolge de bepalingen van Teylers testament mogen zij niet de naam van de auteur vermelden. Zij moeten slechts met een spreuk zijn ondertekend. Bij de inzending dient een verzegeld couvert te zijn ingesloten, met dezelfde spreuk als opschrift en bevattende naam en adres van de schrijver.

*Opdat de inzenders niet langer dan nodig is in het onzekere blijven van de uitslag van de beoordeling, indien deze niet tot bekroning heeft geleid, dient men, behalve het verzegeld couvert, nog een open couvert toe te voegen, bevattende de naam van een vertrouwenspersoon, met volledig adres, tot wie de Stichting zich eventueel door correspondentie kan wenden.

Beoordeling

*De beoordeling vindt plaats door de leden van het Godgeleerd Genootschap (prof. dr. M. Barnard, prof. dr. H.L. Beck, prof. dr. E. Jorink, prof. dr. M. Popović, prof. dr. E.G.E. van der Wall).

*Deze beoordeling zal binnen zeven maanden na de uiterste datum van indiening in de vorm van een voorstel aan Directeuren van Teylers Stichting worden meegedeeld.

*Directeuren beslissen daarna binnen een maand, of het antwoord al dan niet bekroond zal worden. Deze beslissing is onherroepelijk.

*Alle deelnemers aan de prijsvraag zullen direct daarna door Directeuren op de hoogte worden gebracht.

De prijs

*De prijs bestaat – indien naar het oordeel van Directeuren de omstandigheden dat gedogen – uit een gouden erepenning op de stempel des Genootschaps geslagen.

*Verder zullen vakbladen en pers van de bekroning worden verwittigd.

*Voorts stelt een stichting die onbekend wenst te blijven voor de prijsvraag 2017 een bedrag van € 4500 beschikbaar, uit te keren aan de inzenders van door Directeuren bekreonde verhandelingen ter besteding naar eigen keuze.

Publicatie

In het algemeen zullen de auteurs zelf voor publicatie van hun werk zorgen, daarbij vermeldende dat het door Teylers Stichting is bekroond. Indien gewenst kan de Stichting daarbij behulpzaam zijn.

Redacties van websites, tijdschriften en andere instanties die de aandacht op deze prijsvragen willen vestigen, wordt dringend verzocht eventuele belangstellenden op de wenselijkheid van het aanvragen van de gedetailleerde informatie te wijzen opdat zij aan alle hierboven vermelde bepalingen kunnen voldoen.

Het programma van het Genootschap is op aanvraag bij Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, jaarlijks kosteloos verkrijgbaar.

Ook is het na te lezen op www.teylersmuseum.nl

**PROGRAMME OF
TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP AT HAARLEM
FOR THE YEAR 2017**

THE DIRECTORS OF TEYLERS STICHTING
(TEYLER'S FOUNDATION)

AND

THE MEMBERS OF TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP
(TEYLER'S THEOLOGICAL SOCIETY)

announce an essay competition to be answered before May 1, 2020

Subject

The influence of Spinoza's ideas on the religious crises experienced by scholars in his immediate circle

Further information

Recently, the work of the philosopher Benedictus Spinoza has gained new attention. For a long time his work was mostly studied from a philosophical perspective. Recently, however, the religious implications of his work are being reconsidered, both within the academic world and in the public debate. Partly as a result of Jonathan Israel's *Radical Enlightenment* (2001) Spinoza's influence on current topics such as religious tolerance has been studied and the intellectual and social world in which the philosopher lived has become a subject of renewed research, often based on primary sources. This approach is in the tradition of the seminal work by K.O. Meinsma, *Spinoza en zijn kring* (1896), which, on the basis of extensive archival research, reconstructed the intellectual world around Spinoza, and pointed at the importance of scholars such as Adriaan Koerbagh, Lodewijk Meijer and Niels Stensen (Steno). Remarkably, many of these men were students of the medical faculty of Leiden University. Since the discovery and publication of the Vatican manuscript of Spinoza's *Ethica* (2012) and of the accompanying letter that Steno sent to the Holy Office in 1677, we know that Spinoza frequently witnessed anatomical dissections in Leiden during 1661-1662. In 1666, after a crisis of faith, Steno left the Lutheran Church and converted to the Catholicism. He had known Spinoza personally, and now

considered it as his moral obligation to warn the Holy Office of the impending danger posed by the publication of Spinoza's *Opera Posthuma*.

The basic assumption of this essay competition is the fact that not only Steno, but many other well- or lesser-known students of the Leiden medical faculty experienced a crisis of faith in the 1660's-1670's. Some of them – besides Steno also Albert Burgh and Theodor Kerckring – converted to the Catholic Church. Others started openly to express radical ideas – Adriaan Koerbagh being the most notorious example. Yet others, such as Johannes Swammerdam, Justus Schrader and Stephan Blankaart, began to live a more independent spiritual life and adhered to the idea of an 'invisible church' of true Christians. Some of these converted to religious sects such as that around Antoinette Bourignon. Many of these Leiden students who experienced a crisis of faith were in fact closely linked to Spinoza.

Scholarship had paid ample attention to some of these students – Steno and Swammerdam for example – but this has mostly been from an individual, biographical perspective. Others – for example Burgh and Kerckring – are less studied, although there are indications that relevant primary sources do exist. Evidently, Spinoza's ideas – for example his monism or his ideas about Christ – made a deep impression and perhaps caused religious trepidation in this circle. On a more general level, it appears that the question of where to find salvation in a world governed by the immutable laws of nature increasingly became a major concern in intellectual circles.

What is required here is an historical and analytical essay exploring the question of whether there is a broader relationship between these individual crises of faith, as experienced by scholars operating in Spinoza's world. A comparative approach, based on the study of primary source material, might clarify this issue, and might offer new perspectives and questions for research.

Entries should consist of either one extended study, in the form of a text prepared for publication, or of several publications, most of which should have appeared in the three years prior to May 1, 2020.

In the latter case entrants should also submit a hitherto unpublished text, written especially for the competition, in which the earlier publications are placed in a broader academic context.

General Information

Pieter Teyler van der Hulst (Haarlem, 1702-1778) was a Dutch merchant. In his will he stipulated the founding of an important museum together with *Teylers Stichting* (*Teyler's Foundation*). Part of this Foundation are two learned societies, each of which presents a yearly essay competition. *Teylers Godgeleerd Genootschap* (*Teyler's Theological Society*) is one of these learned societies. It organizes essay competitions in the field of theology, philosophy of religion and religious studies.

Procedure

- In order to qualify for the competition, candidates should submit four copies of their entry to the Directors of *Teylers Stichting*, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, Netherlands, before May 1, 2020. Entries received after that date will not be taken into consideration.
- The essays must be in English, French, German or Dutch. Because of the stipulations of Pieter Teyler's will, the essays may not mention the author's name but should be identified only by a motto. The entry should be accompanied by a sealed envelope containing the author's name and address, with the motto on the outside.
- To avoid a long wait before hearing the result of the evaluation, in case an award has not been made, authors are required to send together with the sealed envelope an open envelope containing the name and full address of a person with whom Directors of *Teylers Stichting* may enter into correspondence confidentially.

Evaluation

- The evaluation will be carried out by the members of Teylers Godgeleerd Genootschap (Prof. Dr. M. Barnard, Prof. Dr. H.L. Beck, Prof. Dr. E. Jorink, prof. Dr. M. Popović, Prof. Dr. E.G.E. van der Wall).
- The evaluation will be communicated within seven months from the final date of submission in the form of a recommendation to the Directors of Teylers Stichting, who will decide within one month whether or not to give an award.
- This decision is final.
- All candidates will be notified by the Directors as soon as a decision has been made.

Award

- The award consists of a gold medal struck from the seal of the Godgeleerd Genootschap.
- In addition, a foundation that does not wish to be publicly identified will grant the sum of € 4500 to the author or authors of the winning entries to use as they see fit.
- The medal will be awarded to the winner(s) at a special ceremony in the *Teylers Museum* at Haarlem.
- Professional journals and the press as well as other interested persons and institutions will receive ample advance notice of the award ceremony.

Publication

The authors themselves will arrange for publication of their work, mentioning that it has received an award from *Teylers Stichting*. If desired, *Teylers Stichting* and its theological society may consider lending assistance.

Editors of websites, scientific journals as well as other bodies wishing to draw the attention of their readers to the essay competition, are urged to advise interested candidates to consult the program for full details.

*The programme of Teylers Godgeleerd Genootschap is available free of charge on request from Directors of Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, Netherlands, or can be consulted on: **www.teylersmuseum.nl***